

Naaldbomen in onze bossen.

De geschiedenis van de huidige Drentse bossen is nog relatief jong. Een kaart van Drenthe 1870 laat hoofdzakelijk heide en beekdalen zien en maar heel weinig bos. In 1899 werd Staatsbosbeheer opgericht met als doel het beheren van bos en het zorgen voor hout voor de toekomst. Begin 1900 is men begonnen met het aanleggen van boswachterijen in de provincie Drenthe zoals we die nu kennen.

In het begin was het lastig. De bossen werden hoofdzakelijk aangeplant op arme gronden die minder geschikt waren voor landbouw, de zogenaamde woeste gronden. Zandverstuivingen, heide en veengebieden.

Er was geen bosklimaat en er werden soorten uitgekozen die geschikt waren en konden zorgen voor hout voor de toekomst. Op zandgronden werden als naaldbomen voornamelijk dennen en op de betere gronden soorten als lariks, douglas, fijnspar en wat andere soorten geplant.

Naaldomen worden het plantenrijk ingedeeld onder de coniferen, Pinaceae wat kegeldragers betekend. De Pinaceae zijn onderverdeeld in families wat te maken heeft met een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Door deze kenmerken kun je de boom herkennen en tot welke familie die behoort.

De naaldboomsoorten die we in onze bossen kunnen aantreffen kun je zo ongeveer rangschikken.

Het geslacht Pinus te herkennen aan.

Naalden die door een vlies in een pakketje zitten van meestal 2 naalden, maar er zijn er ook met drie en vijf naalden in een pakketje.

Hangende kegels die overwegend eirond zijn. De kegels zijn bij de meeste soorten van het geslacht Pinus pas in het tweede jaar rijp. Eerste jaar klein, als erwt.

De zaden zijn gevleugeld. De zaden zitten in een soort tangetje aan de vleugel. Dat zaadje kun je er eenvoudig uithalen waardoor je het tangetje ziet zitten. Het gevleugelde zaad kan door de wind grotere afstanden overbruggen om op een zonnige plek te kunnen ontkiemen. Bij onvoldoende licht op de bodem in een bos geen natuurlijke verjonging.

Het is een lichthoutsoort wat betekend dat ze voldoende licht moeten hebben om te groeien. Naalden sterven in de schaduw daarom in het bos alleen een groene kroon bovenin.

Vaak wordt een solitaire den op de heide een vliegden genoemd. Doordat een solitaire boom voldoende zonlicht heeft groeien ook de takken door waardoor er een andere groeivorm ontstaat.

Soorten

Groveden – Pinus sylvestris

- Naalden blauwgroen van kleur, vorm half rond.
- Grijsbruine kegel
- Oudere bomen onderste deel grijsbruine grovere schors, bovenin roodbruin schilverachtig.

Oostenrijkse den – Pinus nigra variëteit nigra

- Naalden lange stugge donkergroene naalden die als 'scheerkwasten' aan de takken zitten, langer dan van groveden.
- Kegels geelbruin 1,5 x zo groot als van de groveden.
- Schors grovere grijsachtige schors tot bovenin.

Corsicaanse den – Pinus nigra variëteit maritima

- Naalden even lang als Oostenrijkse den, minder stug, lichter groen, in jeugd naar de tak gekrulde naalden.
- Kegels iets ovaler dan van de Oostenrijkse den.

Weynmouthden – Pinus strobus

- Naalden, fijne zachte blauwgroene naalden ca 10 cm lang en vijf naalden in een pakketje. Rand van de naalden fijn gezaagd.
- Kegels sterk beharste lange tot 20 cm lange losse kegel.
- Schors vooral bij jonge bomen glad, later dunne schorsplaten.

Zeeden – Pinus pinaster

- Naalden tot 20 cm lang. Stug en stekend, glanzend groen.
- Kegel tot 20 cm groot. Vaak 8 bij elkaar rondom twijg. Blijf meerdere jaren hangen.
- Schors minder grof dan van grove den, kleinere schorsplaten. Op oudere leeftijd zeer grof gespleten en dikke roodbruine schors.

Rigida of doornden – Pinus rigida

- Naalden drie naalden in een pakketje. Vrij lange naalden, groen stekend.
- Kegels blijven meerdere jaren aan de takken hangen. Aan het uiteinde van de kegelschub zit aan de onderzijde een klein doortje.
- Schors grijsig van kleur, ruw tot in de kroon.

Contorta den – Pinus contorta

- Naalden twee bijeen en plat, dicht opeen en vaak gedraaide donkergroene naalden.
- Kegels vaak aan top omgebogen en licht gedoornd. Blijven meerdere jaren aan de takken hangen.
- Schors dun met kleine schubvormige schilfers.
-

Het geslacht Picea te herkennen aan.

Naalden over het algemeen stevig en stekend. Naalden wel 6 naaldjaargangen. Zitten met een bladkussen over stengel lopend. Bij het eraf trekken van een naald gaat er een stukje bast mee.

Schors over het algemeen geen schorsplaten

Kegels hangend, langwerpig en in één jaar rijp

Zaden zitten in een soort kommetje (lepeltje) aan de uiteinde van de zaadvleugel.

Soorten**fijnspar – Picea Abies**

- Naalden stekend.
- Kegel 15 tot 20 cm lange roodbruine kegel, valt in het geheel af.
- Schors zeer dun en roodbruine. In jeugd wat schilferachtige schors.

Sitkaspar – Picea sitchensis

- Naalden sterk stekend, blauwe huismondstrepen aan de onderkant van de naalden. Blauwgroene kleur
- Kegel met getande papierachtige geelgrijze zaadschubben
- Schors dunne roodbruine met afstaande hoekige schilfers.

Servische spar – Picea omorika

- Takken vrij kort daardoor een zeer slanke boom.
- Naalden bijna plat, vrij lang aan jonge bomen spits, blauwwitte huidmondstrepen vaak gedraaid.
- Kegel 5 – 8 cm lange eivormige kegel. Jong bijna zwart bij rijping bruin. Vaak beharst.
- Schors dun

Het geslacht Larix te herkennen aan.

Naalden in rozetten op kortloten op de twijg op langloten rondom de twijg. Naalden verkleuren in de herfst en boom is in de winter kaal. Kegels rechtopstaand.

Soorten

Japanse lariks – Larix leptolepis

- Naalden zacht, aan kortloten in rozetten aan langloten rondom de twijg.
- Kegel ca 3 cm, bijna rond en zaadschubben omgebogen, lijkt dan op een roos.
- Twijgen roodbruin recht afstaand.
- Schors in jeugd bruingrijze bast, later schilferige schors.

Europese lariks – Larix decidua

- Naalden zacht, aan kortloten in rozetten op langloten rondom twijg, lichtgroen.
- Kegel langwerpig 2-4 cm. Zaadschubben gegolfd en aanliggend.
- Twijgen in jeugd geheven op oudere leeftijd dunne geel gekleurde hangende twijgen

Het geslacht Abies te herkennen aan.

Belangrijkste kenmerk staande kegels die bij ons in het bos staande soorten vrij groot zijn. De kegel valt aan de tak uit elkaar waardoor je op de grond alleen de zaadschubben vindt. De spil van de kegel blijft op de tak staan. Abies soorten hebben vaak een gladde bast.

Soorten

Grandis of Vancouverden – Abies grandis

- Naalden zuiver in twee vlakken. Bovenste naalden 2-3 cm onderste naalden 4-5 cm. Bui stuij wrijven ananas geur. Onderzijde lichte huismondstrepen.
- Kegel cilindrisch 5-8 cm.
- Schors blijft lang glad, met harsbulten die bij stuk prikken ook een heerlijke ananas geur heeft. Later schors.

Zilverden – Abies Alba

- Naalden plat 2-3 cm lang. Korten dan van grandis en niet zuiver in twee kammen staand.
- Kegel 10-17 cm lang
- Schors in jeugd zilvergrijze bast later gespleten schorsplaten.

Nordmanden – Abies nordmaniana

- Naalden in halve cirkel op de twijg, bovenste naalden naar de top van de scheuten gericht.
- Kegel ca 15 cm lang.
- Schors in jeugd zilvergrijze bast later gespleten schorsplaten.

Andere geslachten waarvan vaak maar één vertegenwoordiger in onze bossen staat.

Soorten

Douglas – Pseudotsuga menziesii

- Naalden plat, kort gesteeld, aan jonge twijgen vaak in kammen, aan oudere bomen rondom afstaand. Ananas geur bij stuk wrijven.
- Kegel ca 10 cm lang met aanliggende ver uitstekende dekschubben.
- Schors in jeugd glad en groen met harsbulten die bij stuk prikken naar ananas ruikt. Later dikke gespleten roodbruine schors met kurklaag.

Westamerikaanse hemlock – Tsuga heterophylla

- Naalden zacht en plat, kort, overal even breed meestal in twee vlakken.
- Kegel 2-3 cm hangend kegels.
- Schors dun roodbruin.
- Stam vertakt zeer snel en in de kroon een hangende top.

Reuzen levensboom – Thuja plicata

In volksmond bekend in hagen als conifeer maar kan een grote boom worden.

- Naalden schubvormig op de twijgen, zacht en plat, lichtgroen
- Kegel ca 1 cm staande groene langvormige kegeltjes.
- Schors dun roodbruine draadvormige schors.

Struikvormige soorten

Taxus - Taxus baccata

- Naalden zacht plat en puntig, kort gesteeld. Naar zijtakken in twee rijen, aan de takken spiraalvormig. Achterzijde lichtgroen geen huidmondstrepen. bevatten geen hars maar taxine (giftig).
- Kegel is een schijnvrucht, één hard zaad die giftig is en voor $\frac{3}{4}$ omgeven door rode zaadmantel dat niet giftig is.
- Schors dun roodbruin schilfert af.
- Stam vertakt zeer snel.

Jeneverbes – Juniperus communis

- Naalden in kransen van drie, scherp stekend, loodrecht afstaand, bovenzijde bol en onderzijde hol. Blauwgroene naalden.
- Kegel schijn of kegelbes, bestaande uit drie vergroeide vruchtbladen. Tweede jaar rijp, meestal drie driehoekige zaden in vrucht. Jonge bessen groen oudere donkerblauw. Vrucht word voor het op smaak brengen van gerechten en jenever gebruikt.
- Schors dun.
- Stam vertakt zeer snel jonge twijgen driehoekig.